

Analyysia EU:n ja Ison-Britannian välisestä kaupp- ja yhteistyösopimuksesta

EU:n ja Britannian välinen [kauppa- ja yhteistyösopimus](#) syntyi 24.12.2020. Saatavilla on myös Ison-Britannian hallinnon tekemä [yhteenveto](#) sopimuksesta ja komission valmisteleva [Q&A](#).

1 Suomalaisyriyten kannalta keskeisimmät sovitut kohdat

Huom! tavarakauppaa koskevat säännöt eivät päde EU:n ja Pohjois-Irlannin väliseen kauppaan, jossa noudatetaan erosopimuksessa mukana olutta Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskevaa pöytäkirjaa.

Tullit ja kiintiöt

- EU ja Britannia sitoutuvat nollatulleihin kaikissa tuotteissa eikä sopimus sisällä kiintiöitä. Tämä ei kuitenkaan sulje pois mahdollisuutta asettaa polkumyynti- ja tasoitustulleja sekä suojatoimia (EU:n asettamat suojatoimet teräkselle koskevat 1.1.2021 alkaen myös Britanniasta tuotavaa terästä).
- Tullin alennukset edellyttävät, että tuote täyttää alkuperäsääntöjen vaatimukset ja sen alkuperä pystytään osoittamaan. Alkuperän todentamista helpotetaan väliaikaisesti kevyemmillä dokumentaatiovaatimuksilla. Myös alkuperäsäännöissä on tiettyjen tuotteiden osalta väliaikaisia helpotuksia. Sopimus sisältää kahdenvälisen kumulaation.
- Jos alkuperää ei pystytä osoittamaan, kohdistuu siihen tavanomaiset tullit (UK:n MFN-tullit WTO-maille). Alkuperäsääntöjen ollessa varsin tiukat, kaikki tuotteet eivät myöskään saa EU tai UK-alkuperää eivätkä voi siten hyödyntää sovittuja nollatulleja.

Tullausmenettelyt

- Tuonti- ja vienti-ilmoitukset vaaditaan 1.1.2021 alkaen.
- EU ei ole myöntänyt mitään väliaikaisia helpotuksia. Britannia on ilmoittanut jo aikaisemmin vaiheittaisesta toimeenpanosta ensimmäisen puolen vuoden aikana.
- AEO tunnustetaan ja se sisältää joitakin helpotuksia tullausmenettelyihin sen omaaville yrityksille.

Tekniset kaupanesteet ja sääntely-yhteistyö

- Suurin osa tuotteista joutuu käymään läpi kahden eri vaatimustenmukaisuuden arvioinnin, koska vaatimustenmukaisuuden vastavuoroisuuden tunnustamisessa ei päästy kovin pitkälle.
- Matalan riskin tuotteille ei tarvita kolmannen osapuolen tarkastusta.
- Ajoneuvojen, lääkkeiden, kemikaalien, viinien ja luomutuotteiden osalta sitoudutaan sääntely-yhteistyöhön ja kaupan helpottamiseen.

SPS-vaatimukset

- Ei merkittäviä sitoumuksia kaupan helpottamiseksi.

- EU ei tee myöskään väliaikaisia helpotuksia tarkastusten osalta. Britannia on ilmoittanut jo aikaisemmin vaiheittaisesta toimeenpanosta ensimmäisen puolen vuoden aikana.

Palvelut

- Palveluiden vapaa liikkuvuus päättyy. Britannian mahdollisuudet päästä tarjoamaan palveluitaan vaihtelee EU-maa kohtaisesti.
- Palveluiden markkinoillepääsyä koskevat sitoumukset vastaavat pitkälti EU:n ja Japanin kauppasopimuksesta tehtyjä sitoumuksia, pl. oikeudelliset palvelut, joissa menttiin pidemmälle.
- Rahoituspalveluiden osalta sitoumus sääntely-yhteistyöhön, josta sovittava vielä erikseen (MoU maalikuuhun 2021 mennessä). Kauppasopimuksesta erillisenä prosessina komissiolla on kesken prosessi, jossa se tekee ns. ekvivalenssi- eli vastaavuuspäätökset 28 alueella.
- Audiovisuaaliset palvelut suljettu pois, kuten yleensä EU:n kauppasopimuksissa.
- Verkkovierailun hinnoittelua ei rajoiteta.
- Yritystoimintaan liittyvästä väliaikaisesta maahantulosta on sovittu, ml. yrityksen sisäiset siirrot (enintään kolmeksi vuodeksi). Sopimus sisältää myös mm. listan asioista, jotka sallivat lyhyiden liikematkojen tekemisen ilman viisumia. Listalta puuttuvat luovan alan toimijoiden kuten muusikoiden, taiteilijoiden, elokuvantekijöiden työt.
- Ammattipätevyyksien tunnustamisesta sovittava vielä erikseen
- Digitaalinen kauppa ensimmäistä kertaa mukana EU:n kauppasopimuksessa.

Julkiset hankinnat

- Sopimus takaa varsin laajat oikeudet EU-yrityksille osallistua Britannian julkisiin hankintoihin.

IPR

- Molemmat osapuolet sitoutuvat korkeaan teollis- ja tekijänoikeuksien suojaan.
- Britannia on sitoutunut suojaamaan EU:n olemassa olevia maantieteellisiä merkintöjä.

Pk-yritykset

- Pk-yritysten kauppaa pyritään helpottamaan tiedonvälittämisen kuten online-alustojen ja erityisen kahdenvälisen yhteistyön avulla.

Energia

- Britannian uusi päästökauppajärjestelmä linkitetään mahdollisesti jatkossa EU:n päästökauppajärjestelmään
- Britannia, pl. Pohjois-Irlanti poistuu sähkön sisämarkkinoilta, mutta sopimus mahdollistaa yhteistyön jatkossa. Britannian ja Euratomin laajaa yhteistyötä jatketaan erillisellä yhteistyösopimuksella.

Kilpailupolitiikka

- Yhteiset määritelmät ja periaatteet; edellytetään lainsäädännön täytäntöönpanoa ja riippumatonta kilpailuviranomaista; ei yhteistä riitojenratkaisua

Valtiontuet

- Periaatteet listattu (mm. paikkaamaan markkinapuutetta, tuet suhteessa tavoitteeseen, eivät saa normaalisti kompensoida kustannuksia, joita tuensaja olisi rahoittanut ilman tukea)
- Poikkeuksia (mm. luonnonkatastrofit, kuluttajille suunnatut yhteiskunnalliset tuet, väliaikaiset taloudelliset tuet vastaamaan kansalliseen tai globaaliin talouskriisiin)
- Molemmilla oltava riippumaton toimeenpanija ja tuomioistuin
- Kansallisessa lainsäädännössä pitää varmistaa laittomien tukien takaisinmaksu
- Jos kiista ei ratkea konsultaatiolla, osapuoli voi viedä asian välimiesmenettelyyn. Tämä voi johtaa siihen, että osa sopimuksesta keskeytetään väliaikaisesti (mm. tullit, kalastus).

Työelämästandardit

- Molemmat osapuolet sitoutuneet siihen, ettei työelämän ja sosiaalisen suojelun kokonaistasoa lasketa niin, että se vaikuttaisi kauppaan tai investointeihin. Eläkkeet ja sosiaaliturva rajattu pois.
- Kansallinen työolojen valvonta ja juridiset reitit kiistojen ratkaisemiseksi
- Mahdollisuus vastatoimiin kuten tullien asettamiseen, jos muutosten arvioidaan johtavan epäreiluun kilpailuetuun
- Välimiespaneeli arvioi vastatoimet

Ympäristö ja ilmasto

- Molemmat osapuolet sitoutuneet siihen, ettei ympäristön- ja ilmastonsuojelun kokonaistasoa lasketa niin, että se vaikuttaisi kauppaan ja investointeihin. Sitoutuminen suunniteltujen kasvihuonekaasupäästöjen laskemiseen ja hiilenhinnoittelun säilyttämiseen sekä "saastuttaja maksaa" -periaatteeseen.
- Kansalliset viranomaiset seuraamaan ja panemaan täytäntöön kansallista lainsäädäntöä. Molemmilla osapuolilla juridiset reitit, joiden avulla puuttua kansallisen lainsäädännön väitettyyn rikkomiseen.
- Mahdollisuus vastatoimiin kuten tullien asettamiseen, jos muutosten arvioidaan johtavan epäreiluun kilpailuetuun
- Välimiespaneeli arvioi vastatoimet

Verotus

- Osapuolet sitoutuvat globaaleihin standardeihin liittyen verotuksen avoimuuteen, tietojenvaihtoon ja reiluun verokilpailuun, mutta verotus ei kuulu riitojenratkaisun alaisuuteen.

Tasapainottava mekanismi (Rebalancing mechanism)

- Mekanismia hyödynnetään, jos tasapuolisissa toimintaedellytyksissä havaitaan “merkittäviä poikkeamia”, jotka vaikuttavat kauppaan tai investointeihin tai halutaan neuvotella ja päivittää sopimusta. Vastatoimena toiselle osapuolelle voidaan asettaa tulleja.
- Koko kauppaosaa voidaan arvioida uudestaan neljän vuoden. Jos osapuolen ehdottamista muutoksista ei ole päästy sopuun vuoden kuluessa, kauppaan tai esim. liikenteen liittyvien osien soveltaminen voidaan keskeyttää kokonaan.

Lentoliikenne

- Britannian lentoyhtiöt eivät voi enää mm. kuljettaa matkustajia tai rahtia kahden EU:ssa sijaitsevan paikan välillä tai matkustajia Britannian, EU-maan ja 3. maan välillä (ns. 5. vapaus). EU-maat ja Britannia voivat vaihtaa rahtiliikenteeseen liittyviä oikeuksia, jotka koskevat viidettä vapautta (esim. Pariisi-Lontoo-New York).

Maantiekuljetukset

- EU:n ja Britannian rekat voivat tehdä korkeintaan kaksi lisäkuljetusta toisen alueella, kun ne ovat ylittäneet rajan. EU-toimijat voivat tehdä Britanniassa kaksi kabotaasikuljetusta. Brittitoimijoilla tämä tarkoittaa EU:ssa joko kahta rajanylityskuljetusta tai yhtä rajanylityskuljetusta ja yhtä kabotaasikuljetusta.
- Kattaa täydet kauttakuljetusoikeudet toisen alueella.

Meriliikenne

- Avoin ja vastavuoroinen pääsy toisen kansainvälisille meriliikenne-markkinoille (mm. pääsy satamiin ja satamapalveluihin). Kansallinen meriliikennekabotaasi ei ole sallittua.

Sosiaaliturvakoordinaatio

- Sosiaaliturvaetuuksia koordinoidaan niin, että kansalaiset säilyttävät sosiaaliturvaan liittyvät oikeutensa mm. väliaikaiseen oleskeluun liittyen tai jos henkilö asuu toisessa ja työskentelee toisessa maassa. Osa oikeuksista on jätetty sopimuksen ulkopuolelle, esim. perheisät, pitkäaikainen hoiva.

Tietojensiirto

- Sitoudutaan henkilötietojen siirtämisessä korkeaan tietosuojan tasoon.
- Henkilötietojen siirtämiseen tulee siirtymäaika. Tiedonsiirto jatkuu nykyisellään neljä kuukautta, jota voidaan pidentää kuudeksi kuukaudeksi, jos UK ei tee merkittäviä muutoksia lainsäädäntöönsä. Tämä antaa EU:lle lisää aikaa tehdä tiedonsiirtämiseen liittyvän riittävyyspäätöksen, jonka seurauksena siirtymäaikaa voidaan lyhentää.

Osallistuminen EU:n ohjelmiin

- Britannia osallistuu ohjelmayhteistyöhön maksua vastaan: TKI, atomienergia, avaruus, Pohjois-Irlannin rauhanprosessi. Maa sitoutuu osallistumiseen ko. ohjelmien koko kauden ajaksi.
- Britannia jää pois Erasmus + -ohjelmasta ja sillä on suunnitteilla oma globaali ohjelma

Muuta huomioitavaa

- Sopimus ei sisällä yhteistyötä ja koordinaatiota pakotteiden osalta ulkopoliittikan ollessa rajattu pois.

2 Yhteistyön hallinto

- Sopimuksen väliaikainen soveltaminen päättyy helmikuun lopussa, mutta aikataulua voidaan muuttaa yhteisellä päätöksellä.
- Kumpi tahansa osapuoli voi lopettaa sopimuksen ja sen voimassaolo päättyy tällöin 12 kuukauden jälkeen.
- Sopimuksella perustetaan yhteinen kumppanuusneuvosto, joka varmistaa, että sopimusta sovelletaan ja tulkitaan asianmukaisesti ja jossa keskustellaan ongelmakohdista. Kumppanuusneuvostoa avustaa 19 komiteaa ja neljä työryhmää.
- Kiistakysymykset pyritään hoitamaan neuvotellen. Jos erimielisyyksiä ei pystytä ratkaisemaan, toinen osapuoli voi pyytää itsenäisen välimiespaneelin perustamista. Molemmat osapuolet valitsevat siihen kolme henkilöä. Paneeli antaa sitovan päätöksen määräajassa. Jos toinen osapuoli ei noudata päätöstä, valittava osapuoli voi keskeyttää määräajaksi omia velvoitteitaan (mm. asettamalla tulleja).
- Euroopan unionin tuomioistuimella ei ole roolia sopimuksessa, pl. EU:n ohjelmat, joihin Britannia osallistuu.